

geen streep nader. Want, ten vierde, ook de hoofdindeeling der waarden in contemplatieve en actieve ¹³¹⁾ is onhoudbaar. Vooral op dezen grond, dat ze ons dáár waar de psyche inderdaad een rol speelt, terstond in den steek laat: ze heet n.l. te correspondeeren met de onderscheiding van asociale zaak en sociale persoon. Tot de eerstgenoemde rekent hij met name de logische waarden. Maar al is er zeker contemplatie bij het vatten van het logische, zoodra het als organon wordt gehanteerd treedt de psyche actief op: wordt daardoor de waarheid nu in eens van asociale zaak een sociale persoon? En waar blijft de grond om het logische ook maar aanvankelijk bij de asociale waarden in te deelen, waar Rickert kennen aan oordeelen gelijk stelt ¹³²⁾ en daarom aan normen onderworpen acht? Om nu nog maar daarvan te zwijgen, dat er van een *norm* — iets anders dan eisch! — voor het kennen en leeren kennen geen sprake kan zijn vóór en buiten de beoordeeling van de kennis als echt of onecht in het oordeel-vellen.

Wat nu, ten vijfde, de *indeeling* der wetenschappen betreft: ze is al evenmin mogelijk als die der wetssferen: het eenige wat men bereiken kan is een ordening langs den weg der methodiek. Daarom is Rickert's verwerping van de ééne duale indeeling ten bate van een andere reeds op zichzelf naief.

Nog erger wordt het als hij de mogelijkheid van zulk een indeeling aanvaardend en een indeelingsprincipe zoekend, dat meent te kunnen vinden op formeel terrein. En eindelijk is dan nog z'n keuze zóó, dat zelfs een formalist in de kentheorie er aanmerking op kan maken. Om slechts iets te noemen: natuur- en cultuurwetenschap worden tegenover elkander gesteld als generaliseerend en individualiseerend ¹³³⁾. Nu is het correlaat van „generaal” echter niet „individueel”, maar „speciaal”. Doch bovendien ligt het individu als moment — bij nadere begripvorming weer systeem wordend — in een *bepaald* gezichtsveld en kan dus nooit ertoe dienen één der twee mogelijke richtingen der begripvorming op *alle* terreinen te typeeren. Als richtingen zijn bij de begripvorming te onderscheiden: compliceerende en simpliceerende richting: de route die van het geheel tot de momenten leidt is echter niet generaliseerend en die in omgekeerde richting niet specialiseerend: het spreken van generaal en speciaal heeft eerst zin op grond van vergelijkingen in casu dus vergelijking van twee reeds geconstrueerde begrippen. Rickert verwacht dus het simpliceerende van één der routen bij de begripvorming gevolgd zoowel met het speciale — dat eerst ontdekt wordt door vergelijking — als met het individueele, dat op 'n bepaald gezichtsveld voorkomt.

En zelfs zóó bereikt hij nog niet wat hij wil. De „Einmaligheid” *typeert* het historische niet naar z'n wezen: ze is meer het kenmerk van het moment waarop iets geschiedt — dit herhaalt zich inderdaad niet — als van datgene wat er in gebeurt ¹³⁴⁾. En evenmin drukt de herhaling het wezenlijke van het physische uit, gelijk men terstond inziet, wanneer